

RODOVÁ ROVNOSŤ A ROVNOSŤ PRÍLEŽITOSTÍ V NOVOM PROGRAMOVOM OBDOBÍ 2014-2020

Pre nové programové obdobie 2014-2020 je v návrhu kľúčových nariadení¹ podobne ako v programovom období 2007-2013 definovaná povinnosť prispievať k rovnosti žien a mužov a nediskriminácii. Tieto zásady vychádzajú zo základných princípov (bod 11), podľa ktorých by sa „Únia vo všetkých fázach využívania fondov SSR mala zamerať na odstraňovanie nerovností a presadzovanie rovnosti mužov a žien, ako aj na boj proti diskriminácii na základe rodu, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.“

Dôvodová správa uvádza **rovnosť mužov a žien ako všeobecnú zásadu** (bod 5.1.1. Dôvodovej správy). **Zásady podpory Únie pre fondy SSR** definujú povinnosť, že členské štáty a Komisia prijmú primerané opatrenia na to, aby zabránili akejkoľvek diskriminácii na základe pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo vierovyznania, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie počas prípravy a vykonávania programov (Hl. I, Čl. 7. Nariadenia)

Podpora rovnosti mužov a žien a nediskriminácie má byť v zmysle všeobecného nariadenie uplatňovaná **v priebehu prípravy a vykonávania programov**. V súlade s prístupom viacúrovňového riadenia členské štáty majú zapojiť partnerov do prípravy zmlúv o partnerstve a správ o dosiahnutom pokroku, ako aj do prípravy, vykonávania, monitorovania a hodnotenia programov. Partneri sa zúčastňujú monitorovacích výborov programov (Hl.I, čl.5.).

Príprava programov

V priebehu prípravy programov majú byť začlenené subjekty zodpovedné za rovnosť mužov a žien a antidiskrimináciu do komisií pre **prípravu partnerskej dohody** (Hl.1, čl.5.). **Ex ante hodnotenie** má v zmysle čl. 48. 3.s) zhodnotiť primeranosť plánovaných opatrení na podporu rovnosti príležitostí mužov a žien a predchádzanie diskriminácii.

Programovanie

Operačné programy v rámci cieľa *Investovanie do rastu a zamestnanosti* – podmienkach SR najmä Operačný program Ľudské zdroje, má obsahovať o.i.

- **opis konkrétnych činností** na podporu rovnosti príležitostí a zabránenie akejkoľvek diskriminácii na základe pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo vierovyznania, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie počas prípravy, návrhu a vykonávania operačného programu, zvlášť v súvislosti s prístupom k

¹ Návrh NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fondepre rozvoj vidieka a Európskom fonde námorného a rybného hospodárstva zahrnuté do spoločného strategického rámca a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006

finančným prostriedkom s ohľadom na potreby rôznych cieľových skupín, ktorým hrozí takáto diskriminácia, a najmä na požiadavky na zabezpečenie prístupu osôb so zdravotným postihnutím;

- opis jeho prispievania k podpore rovnosti medzi mužmi a ženami a v prípade potreby opis opatrení na zabezpečenie začlenenia hľadiska rodovej rovnosti na úrovni operačného programu a operácie.

Monitorovanie

Monitorovacie výbory majú v zmysle nariadenia (Hl. III, Čl.100, 1.f) akcie na podporu rovnosti medzi mužmi a ženami, rovnakých príležitostí a nediskriminácie vrátane prístupu pre osoby so zdravotným postihnutím.

Výročné správy operačných programov v rámci cieľa *Investovanie do rastu a zamestnanosti* (OP Ľudské zdroje) majú informovať o osobitných akciách prijatých s cieľom podporiť rovnosť mužov a žien a predchádzať diskriminácii, vrátane zabezpečenia prístupu pre osoby so zdravotným postihnutím, a opatreniach vykonaných na zabezpečenie začlenenia rodovej rovnosti do operačného programu a operácií (Čl. 101, 3.e.)

Špecifické opatrenia pre programy Európskeho sociálneho fondu

Pre Európsky sociálny fond vyžaduje návrh nariadenia² „zohľadniť rodové hľadisko vo všetkých dimenziách daných programov a zároveň zabezpečiť, aby sa prijímali špecifické opatrenia, ktorými sa podporí rodová rovnosť.“ Bližšie definovanie cieľov ESF je rozpracované v článku 8 Kap. II., kde sú určené špecifické ciele ESF, a to

- zvýšiť trvalo udržateľnú účasť a postup žien v zamestnaní;
- znižovať segregáciu na základe pohlavia na pracovnom trhu;
- bojovať proti rodovým stereotypom vo vzdelávaní a odbornej príprave;
- podporovať zosúladenie pracovného a súkromného života pre mužov i ženy.

V oblasti rovnosti príležitostí vyžaduje ESF, že „implementácia priorít financovaných zo zdrojov ESF mala prispieť k boju proti diskriminácii z dôvodu pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. ESF by mal podporovať plnenie povinností v zmysle Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím inter alia s ohľadom na vzdelanie a dostupnosť práce a zamestnania.“³

² Návrh NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o Európskom sociálnom fonde a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1081/2006, čl. 10

³ Tamtiež, čl. 11

ODPORÚČANIA NA ÚROVNI PROGRAMOV PRE SR

Projekty spolufinancované zo štrukturálnych fondov musia dodržiavať zásadu nediskriminácie a projekty financované z Európskeho sociálneho fondu musia vykazovať zásadne pozitívny vplyv na rodovú rovnosť (RR) a rovnosť príležitostí (RP). Podpora rovnosti mužov a žien a dodržiavanie nediskriminácie sú v zmysle tohto princípu v programovom období 2014 - 2020 uplatňované ako horizontálne zásady (HZ).

Vzhľadom na skúsenosti z programového obdobia 2007-2013, ktoré ukázali pomerne nízku efektivitu a formálny prístup k implementácii horizontálnej priority rovnosť príležitostí, navrhujeme pre nové programové obdobie zaviesť špecifický prístup k jednotlivým OP podľa ich relevancie a vplyvu na RP a RR. V nasledujúcom texte prinášame odporúčania pre nastavovanie systému implementácie HZ RP a RR na programovej úrovni.

CIELE HZ ROVNOSŤ MUŽOV A ŽIEN (RODOVÁ ROVNOSŤ)

V programovom období 2014-2020 navrhujeme zadefinovať pre HZ RR dva ciele, a to v závislosti od fondu, z ktorého sú OP a ich investičné priority podporované.

Cieľ pre programy EFRR a ostatné fondy:

Zníženie horizontálnej a vertikálnej rodovej segregácie v odvetviach

Cieľ pre programy ESF:

Zabezpečiť rovnosť mužov a žien na trhu práce a v príprave naň

Pre OP Efektívna verejná správa navrhujeme osobitný cieľ **Zaviesť uplatňovanie rodového hľadiska do verejnej správy**

CIELE HZ ROVNOSŤ PRÍLEŽITOSTÍ

V programovom období 2014-2020 navrhujeme zadefinovať pre HZ RP dva ciele, a to v závislosti od fondu, z ktorého sú OP a ich investičné priority podporované.

Cieľ pre programy EFRR:

Zabezpečiť rovnosť príležitostí v prístupe a využívaní infraštruktúry a služieb

Cieľ pre programy ESF:

Zabezpečiť rovnosť príležitostí na trhu práce a v príprave naň

Projekty spolufinancované zo štrukturálnych fondov **nesmú mať negatívny vplyv** na rovnosť príležitostí. Projekty financované z Európskeho sociálneho fondu musia podľa Nariadenia Rady vykazovať **zásadne pozitívny vplyv na RR a RP**.

V PO 20014-2020 odporúčame

- Naformulovať **špecifické ciele HZ RP a RR pre každý OP** tak, aby zameranie cieľa HP RP priamo súviselo s cieľom OP a opatreniami a aktivitami, vykonávanými v rámci daného OP. (Príklady Tab. 2 a 3)
- **Vyhlasovať viac výziev** špecificky zameraných na oblasti RP a RR vo všetkých relevantných OP (OP s vysokou prioritou).

Samotné predchádzanie diskriminácii ešte neznamená, že projekt prispieva k posilneniu rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti.

Z tohto pohľadu rozoznávame dve fázy prístupu:

- **predchádzanie diskriminácii.** Základnou povinnosťou predkladateľov projektov, vyplývajúcou z antidiskriminačného zákona a nariadení Rady, je zabezpečiť, aby projekt vo všetkých jeho fázach naplňoval zákonnú požiadavku o zákaze diskriminácie. To znamená, že počas implementácie projektu musí jeho manažment zabezpečiť prevenciu a potlačanie diskriminačných prístupov a zabezpečenie požiadavky na zjednodušenie pohybu osôb so zdravotným postihnutím a požiadavky na zabezpečenie prístupnosti služieb a informácií určených pre verejnosť berúc do úvahy špecifické potreby osôb so zdravotným postihnutím. Projekt má v takomto prípade **neutrálny dopad na rovnosť príležitostí**. Hoci to vyznieva jednoducho, treba zdôrazniť, že mnohé bežné praktiky podrobené kritickému pohľadu sa ukážu ako diskriminačné.
- **aktívny príspevok k posilneniu rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti.** V rámci projektu treba naplánovať a implementovať **vyrovnávacie opatrenia**, ktoré zabezpečia nielen odstránenie diskriminačných bariér pre dotknuté cieľové skupiny, ale vytvoria mimoriadne podmienky pre ich účasť v projekte. V prípade aktívneho prístupu k rovnosti príležitostí žien a mužov hovoríme o uplatňovaní rodového hľadiska (gender mainstreaming).

Duálny prístup bude integrovaný do všetkých operačných programov; programové dokumenty a manuály budú reflektovať dôležitosť HZ RR a RP nielen začlenením osobitnej kapitoly, ale aj v uplatňovaní prierezovosti naprieč OP. Týka sa to hlavne zahrnutia špecifických prioritných osí a aktivít na podporu znevýhodnených skupín a presadzovanie rovnosti mužov a žien.

Pri programoch resp. ich investičných prioritách financovaných alebo spolufinancovaných z ESF bude podmienkou podpory pozitívny príspevok k rovnosti mužov a žien a dodržiavanie princípu nediskriminácie. Uplatňovanie HZ RP a RR bude v týchto programoch zavedené ako

diskvalifikačné kritérium a zdôraznené vo všetkých výzvach. Na úrovni OP bude nutné zabezpečiť schválenie hodnotiacich kritérií pre výber projektov, zahŕňajúce časti týkajúce sa prístupnosti pre ľudí so zdravotným postihnutím, nediskriminácie a rodovej rovnosti a v relevantných programoch uplatnenie takéhoto diskvalifikačného kritéria.

Pri monitorovaní na úrovni OP bude sledovaný príspevok programov a projektov k dodržiavaniu HZ RR a HZ RP kvantitatívnym monitorovaním na základe rodovo špecifických merateľných ukazovateľov, prípadne ich ďalšieho delenia podľa znevýhodnených skupín (najmä vek, zdravotné postihnutie a etnicita), ako aj kvalitatívnym hodnotením aktivít a procesov na základe zvolenej vzorky projektov. Ukázkové projekty budú vyhodnotené ako dobrá prax a uvádzané vo výročných správach OP.

Metodické vedenie a monitorovanie na národnej úrovni bude zabezpečovať Odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí (ORRRP) Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré je v zmysle Kompetenčného zákona zodpovedné za štátnu politiku v oboch oblastiach. ORRRP bude ročne vyhodnocovať napĺňanie cieľov HZ RR a HZ RP a sledovať ich príspevok ku kontextuálnym ukazovateľom.

V súlade s prístupom viacúrovňového riadenia budú relevantní partneri z občianskej spoločnosti, zastupujúce rovnosť mužov a žien, antidiskrimináciu a záujmy znevýhodnených skupín zapojené do prípravy, vykonávania, monitorovania a hodnotenia na úrovni programov.

